РОЗДІЛ 3
ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

УДК 378.14
DOI https://doi.org/10.32782/ped-uzhnu/2025-10-20

Білошицький Василь Васильович,
ORCID ID: 0000-0001-6083-2579
ад'юнкт навчально-наукового інституту фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій
Національний університет оборони України

СТАТИСТИЧНЕ ОПРАЦЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ – ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

STATISTICAL ANALYSIS OF THE RESULTS OF THE PEDAGOGICAL EXPERIMENT ON THE FORMATION OF LEADERSHIP COMPETENCE OF FUTURE OFFICERS – SPECIALISTS IN PHYSICAL CULTURE AND SPORTS IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL AND PEDAGOGICAL TRAINING

У науковій статті висвітлені результати констатувального і формувального етапів педагогічного експерименту формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту (далі – МОФФКіС) в процесі професійно-педагогічної підготовки у вищих військових навчальних закладах (далі – ВВНЗ), а також представлений статистичний аналіз та інтерпретація отриманих даних педагогічного експерименту.

Для статистичного підтвердження отриманих експериментальних даних та доведення їх достовірності використано такі непараметричні критерії:

– критерій знаків G, який дозволяє порівняти незалежні вибірки та визначити, чи існує статистично значуща різниця між ними;

– Т-критерій Вілкоксона, застосовують для визначення відмінностей в експериментальних даних, зафіксованих за двох різних умов у межах тієї самої вибірки респондентів у різні проміжки часу. Значення Т-критерію Вілкоксона підтверджують достовірність результативності запровадження педагогічних умов формування лідерської компетентності МОФФКіС.

Педагогічний експеримент проходив у період 2022 – 2024 років з МОФФКіС навчально-наукового інституту фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій Національного університету оборони України, генеральна сукупність на етапах дослідження складала 10 респондентів третього та 10 респондентів четвертого курсів.

Результати проведеного формувального етапу педагогічного експерименту засвідчили про позитивну динаміку сформованості лідерської компетентності у МОФФКіС. Статистичні розрахунки педагогічного експерименту вказали на достовірність експериментальних даних та підтвердили дієвість запроваджених нами педагогічних умов формування лідерської компетентності МОФФКіС в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ.

Ключові слова: лідерська компетентність, майбутній офіцер, наукова гіпотеза, педагогічний експеримент, процес, формування.

This scientific article highlights the results of the ascertaining and formative stages of a pedagogical experiment on the formation of leadership competence in future officers – specialists in physical culture and sports (hereinafter referred to as FOSPCS) in the process of professional and pedagogical training in higher military educational institutions (hereinafter referred to as HMEIs), as well as a statistical analysis and interpretation of the data obtained from the pedagogical experiment.

The following nonparametric criteria were used to statistically confirm the experimental data obtained and prove their reliability:

– the G sign test, which allows comparing independent samples and determining whether there is a statistically significant difference between them;

– Wilcoxon's T-test, used to determine differences in experimental data recorder under two different conditions within the same sample of respondents at different time intervals. The values of Wilcoxon's T-test confirm the reliability of the effectiveness of introducing pedagogical conditions for the formation of leadership competence FOSPCS.

The pedagogical experiment was conducted between 2022 and 2024 with the FOSPCS of the Educational and Scientific Institute of Physical Culture and Sports and Health Technologies of the National University of Defense of Ukraine. The general population at the research stages consisted of 10 respondents from the third year and 10 respondents from the fourth year.

The results of the formative stage of the pedagogical experiment demonstrated positive dynamics in the formation of leadership competence in FOSPCS. Statistical calculations of the pedagogical experiment indicated the reliability of the experimental data and confirmed the effectiveness of the pedagogical conditions we introduced for the formation of leadership competence in FOSPCS in the process of professional and pedagogical training at higher military educational institutions.

Key words: leadership competence, future officer, scientific hypothesis, pedagogical experiment, process, formation.

Постановка проблеми. Війна, яку розпочала російська федерація проти України, принесла велику кількість випробувань у життя українського народу. Втім наш вибір – вистояти, перемогти й відродитися справжньою сучасною країною.

А для цього ЗС України потрібні молоді офіцери-лідери, які усвідомлюють, що їх власне майбутнє, майбутнє їхніх підлеглих і всього народу України залежить від кожного з них, від їх власних зусиль, від постійної та наполегливої праці, від їх рішучості, професійної витривалості та домінантності (лідерства).

Очевидно, що з найбільш затребуваних і професійно важливих інтегрованих утворень офіцера як лідера та суб'єкта військово-професійної діяльності, результатом військово-професійної підготовленості випускника ВВНЗ до успішної діяльності є лідерська компетентність.

Все це актуалізує потребу у формуванні лідерської компетентності МОФФКіС в процесі їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив, що проблемі стану сформованості лідерської компетентності різних фахівців приділяли увагу досить багато вітчизняних науковців, а саме: О. Бойко [3], О. Казакевич [5], Н. Мараховська [7], С. Нестуля [10], О. Торічний [11], В. Тюріна [12] та ін.

Проте, нині недостатньо вирішеним у педагогічних дослідженнях залишається проблемне питання щодо стану сформованості лідерської компетентності МОФФКіС у процесі їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ.

Мета статті. Експериментальна перевірка результативності упровадження нами педагогічних умов формування лідерської компетентності МОФФКіС в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ.

Виклад основного матеріалу. Проблема сформованості лідерської компетентності МОФФКіС підтверджується шляхом проведення педагогічного експерименту, першим етапом якого, є проведення констатувального експерименту. Даний експеримент спрямований на встановлення дійсного стану сформованості лідерської компетентності МОФФКіС [2].

Для з'ясування рівня сформованості лідерської компетентності МОФФКіС у 2023 році нами був проведений констатувальний етап педагогічного експерименту [2]. Аналіз її сформованості здійснювався за ціннісно-мотиваційним, когнітивним, поведінково-діяльнісним, індивідуально-психічним і суб'єктним компонентами [13, с. 215].

У ході проведення констатувального етапу педагогічного експерименту з'ясовані методичні та практичні, а також частково теоретичні аспекти лідерської компетентності МОФФКіС навчально-наукового інституту фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій і з урахуванням вимог системного, компетентнісного, контекстного та суб'єктно-діяльнісного методологічних підходів та визначені критерії діагностування її сформованості [1, с. 23].

Відповідно, після проведення констатувального етапу педагогічного експерименту наступним етапом є формувальний, на якому в військово-педагогічний процес навчально-наукового інституту фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій Національного університету оборони України були впроваджені обґрунтовані нами педагогічні умови формування лідерської компетентності МОФФКіС

в процесі професійно-педагогічної підготовки. Після цього виникає необхідність в об'єктивному статистичному підтвердженні або спростуванні їх результативності, зокрема визначення рівнів сформованості лідерської компетентності МОФФКіС, а саме – з'ясування якісних і кількісних характеристик щодо стану сформованості лідерської компетентності після формувального експерименту в порівнянні з результатами констатувального експерименту.

«Експеримент – це форма пізнання об'єктивної дійсності, один із основних методів наукового дослідження, у т.ч. військово-педагогічних явищ» [4, с. 112].

«Експеримент педагогічний – науково поставлений дослід у галузі навчальної чи виховної роботи, спостереження досліджуваного педагогічного явища в спеціально створених і контрольованих дослідником умовах» [4, с. 112].

Відповідно до Наказу № 120 від 15.02.2024 року, пункту 22 «Оцінювання результатів навчання здобувачів освіти у ВВНЗ, ВНП ЗВО, ЗФПВО включає весь спектр контрольних заходів, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни та здійснюється за 100-бальною шкалою, шкалою ЄКТС та національною шкалою і становить:

– 90–100 балів – "відмінно";
– 80–89 балів – "дуже добре";
– 65–79 балів – "добре";
– 55–64 балів – "задовільно";
– 50–54 балів – "достатньо";
– 1–49 балів – "незадовільно" з можливістю повторного складання" [9].

Рейтингова оцінка (в балах) навчальної дисципліни (R) переводиться згідно з таблицею 1.

Визначали рівні сформованості лідерської компетентності у респондентів по кожному компоненту, за допомогою формули визначення середнього значення сукупності (1):

$$R_к = п1 + п2 + п3 \ldots / N, \quad (1)$$

де: $R_к$ – рівень сформованості компонента лідерської компетентності;

п1, п2, п3 – показники компонента лідерської компетентності;

N – загальна кількість показників лідерської компетентності [2].

За допомогою формули (2), нами було визначено рівень сформованості лідерської компетентності за допомогою рівнів сформованості її компонентів, які взаємопов'язані між собою та впливають на розвиток один одного:

$$R_{л.к.} = (R_{цм} + R_к + R_{пд} + R_{іп} + R_с) / 5, \quad (2)$$

де: $R_{л.к.}$ – рівень сформованості лідерської компетентності;

$R_{цм}$ – рівень сформованості лідерської компетентності за ціннісно-мотиваційним компонентом;

$R_к$ – рівень сформованості – за когнітивним компонентом;

$R_{пд}$ – рівень сформованості – за поведінково-діяльнісним компонентом;

$R_{іп}$ – рівень сформованості – за індивідуально-психічним компонентом;

$R_с$ – рівень сформованості – за суб'єктним компонентом [2].

При розрахунку рівнів $R_{цм}$, $R_к$, $R_{пд}$, $R_{іп}$, $R_с$ результати за кожним компонентом додаються і потім діляться відповідно їх кількості, в кінцевому результаті отримаємо загальний рівень сформованості лідерської компетентності МОФФКіС [2].

Сформованість ціннісно-мотиваційного компонента лідерської компетентності МОФФКіС на етапах педагогічного експерименту міститься в таблиці 2.

Таблиця 1

Шкала оцінювання

Оцінка в балах	оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою		Рівні
		для екзамену, диференційованого заліку	для заліку	
90 – 100	A	відмінно	зараховано	високий
80 – 89	B	дуже добре		середній
65 – 79	C	добре		
55 – 64	D	задовільно		достатній
50 – 54	E	достатньо		
35 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання	низький
1 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	

Так, у таблиці 2 ми спостерігаємо зменшення низького та достатнього рівнів сформованості ціннісно-мотиваційного компонента лідерської компетентності респондентів відповідно на 15 % і 30 % і констатуємо той факт, що респондентів з низьким рівнем сформованості ціннісно-мотиваційного компонента лідерської компетентності взагалі немає. Отримані дані свідчать про позитивну динаміку формування лідерської компетентності за цим компонентом.

Даний факт має особливе значення у нашому педагогічному дослідженні. Ціннісно-мотиваційний аспект має вагомий вплив на формування всіх інших компонентів лідерської компетентності МОФФКіС, оскільки становить основу для формування ціннісних та особистісних утворень.

Динаміка сформованості за когнітивним компонентом лідерської компетентності МОФФКіС представлено у таблиці 3.

Спостерігаємо зростання високого рівня сформованості лідерської компетентності МОФФКіС з 0 % до 15 % та середнього з 5 % до 40 %. А також зменшення достатнього з 50 % до 25 %, та низького рівня з 45 % до 15 %.

Отже, з урахуванням покращення шкал рівня сформованості когнітивного компонента лідерської компетентності МОФФКіС можемо констатувати той факт, що у МОФФКіС покращилися: теоретичні знання щодо лідерської поведінки та діяльності як офіцера; військово-професійні та фахові знання, що містять лідерський аспект та лідерський стиль управлінської діяльності; знання про лідерство та лідерську поведінку як майбутнього начальника фізичної підготовки і спорту військової частини [1].

Динаміка сформованості лідерської компетентності МОФФКіС за поведінково-діяльнісним компонентом відображено в таблиці 3.

Аналізуючи вихідні дані таблиці 4 спостерігаємо позитивну динаміку сформованості лідерської компетентності МОФФКіС за поведінково-діяльнісним компонентом. Спостерігається виразне зменшення кількості респондентів із низьким рівнем (із 15 % до 0 %), а також виявляється чітка тенденція до збільшення респондентів з високим рівнем (з 0 % до 35 %), що свідчить про позитивну динаміку між констатувальним етапом і формувальним етапом нашого педагогічного експерименту.

Таблиця 2

Сформованість ціннісно-мотиваційного компонента лідерської компетентності МОФФКіС

Рівні сформованості лідерської компетентності МОФФКіС	Кількість респондентів (N=20)			
	Констатувальний експеримент		Формувальний експеримент	
	осіб	%	осіб	%
низький	3	15	0	0
достатній	13	65	7	35
середній	4	20	9	45
високий	0	0	4	20
коефіцієнт сформованості	2,05		2,85	

Таблиця 3

Сформованість когнітивного компонента лідерської компетентності МОФФКіС

Рівні сформованості лідерської компетентності МОФФКіС	Кількість респондентів (N=20)			
	Констатувальний експеримент		Формувальний експеримент	
	осіб	%	осіб	%
низький	9	45	3	15
достатній	10	50	5	25
середній	1	5	8	40
високий	0	0	3	15
коефіцієнт сформованості	1,65		2,45	

З урахуванням вищезазначеного можемо констатувати той факт, що у МОФФКіС покращилися: практичні лідерські навички, уміння та здатності щодо лідерської поведінки та діяльності як офіцера; військово-професійні та фахові уміння та здатності, що містять лідерський аспект та лідерський стиль управлінської діяльності; практичні лідерські навички, уміння та здатності, необхідні для лідерської поведінки як начальника фізичної підготовки і спорту військової частини [1].

Динаміка сформованості лідерської компетентності МОФФКіС за індивідуально-психічним компонентом відображено в таблиці 5.

Аналіз сформованості індивідуально-психічного компонента лідерської компетентності МОФФКіС показує, що після формувального експерименту відбулося суттєве зростання середнього рівня (на 25 %), позитивна динаміка високого рівня (на 10 %), а також суттєве зменшення достатнього рівня (на 30 %) та незначне зменшення низького рівня (на 5 %) сформованості лідерської компетентності МОФФКіС між констатувальним та формувальним етапами експерименту.

Сформованість суб'єктного компонента лідерської компетентності МОФФКіС після формувального етапу педагогічного експерименту відображено в таблиці 6, де спостерігається суттєве зростання високого рівня (з 0 % до 20 %) та середнього рівня (з 15 % до 40 %). Позитивна динаміка спостерігається і на решті рівнів, так достатній знизився з 55 % до 40 %, а низький рівень зменшився з 30 % до 0 %.

Отже, позитивна динаміка результатів за всіма рівнями сформованості суб'єктного компонента лідерської компетентності МОФФКіС констатують той факт, що впроваджені нами педагогічні умови позитивно впливають на формування лідерської компетентності МОФФКіС. Респонденти усвідомлюють і сприймають самих себе як суб'єктів – лідерів, відповідальними, а також здатними самостійно приймати успішні рішення в екстремальних ситуаціях, оцінювати власний рівень лідерської підготовленості.

Порівняємо коефіцієнти сформованості лідерської компетентності МОФФКіС за всіма компонентами (табл. 7). Слід зазначити, що найзначніший приріст спостерігається за поведінково-діяльнісним та суб'єкним компанентами.

Таблиця 4

Сформованість поведінково-діяльнісного компонента лідерської компетентності МОФФКіС

Рівні сформованості лідерської компетентності МОФФКіС	Кількість респондентів (N=20)			
	Констатувальний експеримент		Формувальний експеримент	
	осіб	%	осіб	%
низький	3	15	0	0
достатній	7	35	5	25
середній	10	50	8	40
високий	0	0	7	35
коефіцієнт сформованості	2,35		3,3	

Таблиця 5

Сформованість індивідуально-психічного компонента лідерської компетентності МОФФКіС

Рівні сформованості лідерської компетентності МОФФКіС	Кількість респондентів (N=20)			
	Констатувальний експеримент		Формувальний експеримент	
	осіб	%	осіб	%
низький	2	10	1	5
достатній	13	65	7	35
середній	5	25	10	50
високий	0	0	2	10
коефіцієнт сформованості	2,15		2,65	

Таблиця 6

Сформованість суб'єктного компонента лідерської компетентності МОФФКіС

Рівні сформованості лідерської компетентності МОФФКіС	Кількість респондентів (N=20)			
	Констатувальний експеримент		Формувальний експеримент	
	осіб	%	осіб	%
низький	6	30	0	0
достатній	11	55	8	40
середній	3	15	8	40
високий	0	0	4	20
коефіцієнт сформованості	1,85		2,8	

Таблиця 7

Коефіцієнти сформованості лідерської компетентності МОФФКіС за всіма компонентами

Етап педагогічного експерименту	Компоненти					
	Ціннісно-мотиваційний	Когнітивний	Поведінково-діяльнісний	Індивідуально-психічний	Суб'єктний	Розвиненість лідерської компетентності
Констатувальний етап	2,05	1,65	2,35	2,15	1,85	2,01
Формувальний етап	2,85	2,45	3,3	2,65	2,8	2,81
Різниця значень	+ 0,8	+ 0,8	+ 0,95	+ 0,5	+ 0,95	+ 0,8

Експериментальне дослідження на наш погляд було ефективне – усі компоненти лідерської компетентності МОФФКіС покращилися. Найбільш чутливими до втручання були: поведінково-діяльнісний компонент та суб'єктний компонент. Найменш чутливим – індивідуально-психічний.

Результати педагогічного експерименту на формувальному етапі, щодо впровадження педагогічних умов формування лідерської компетентності МОФФКіС в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ вказують на позитивній динаміці підвищення рівня сформованості лідерської компетентності у респондентів (рис. 1).

Зауважимо, що респондентів з низьким рівнем сформованості лідерської компетентності після впровадження педагогічних умов взагалі не виявлено, а відсоток респондентів з високим рівнем сформованості лідерської компетентності збільшився з 0 % на 15 %. У свою чергу, суттєво збільшилась кількість респондентів із середнім рівнем сформованості (на 40 %) і суттєво зменшилась кількість респондентів з достатнім (на 40 %) рівнем сформованості лідерської компетентності. Узагальнюючи результати можемо стверджувати, що рівень сформованості лідерської компетентності підвищився у 16 респондентів із 20, а це 80 % від загальної кількості респондентів. Ці дані свідчать про ефективність запроваджених педагогічних умов формування лідерської компетентності МОФФКіС в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ.

Відповідно, отримані результати педагогічного експерименту, щодо результативністі упровадження нами педагогічних умов важливо підтвердити або спростувати наукову та статистичну гіпотези – з'ясувати достовірність отриманих емпіричних даних, з метою виключення випадкового збігу обставин. Тому, спочатку, важливо сформулювати гіпотези щодо сформованості лідерської компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ.

Статистична гіпотеза – це наукове припущення про певні властивості або закономірності генеральної сукупності, яке перевіряється за допомогою статистичних методів на основі вибіркових даних[7, с. 56].

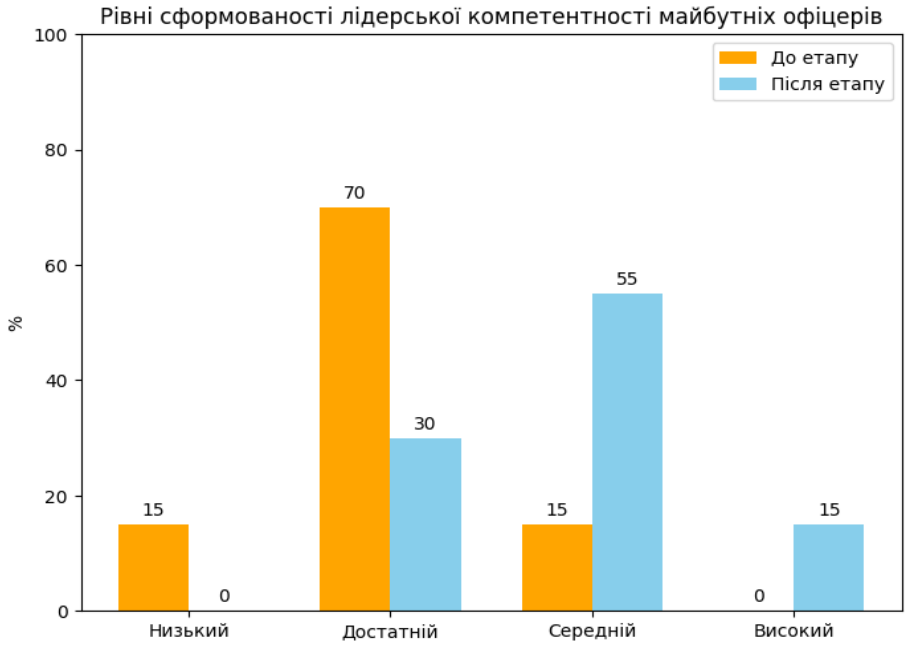

Рис. 1. Динаміка сформованості лідерської компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту

Науковці розрізняють альтернативну та нульову гіпотези.

Альтернативна гіпотеза (H1) – це припущення про наявність статистично значущих відмінностей у респондентів між констатувальним та формувальним етапами педагогічного експерименту.

Нульова гіпотеза (H0) є припущення про відсутність відмінностей або зв'язку у респондентів.

Наукова гіпотеза – упровадження відповідних педагогічних умов спрямованих на формування лідерської компетентності МОФФКіС в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ буде результативним і рівень сформованості їхньої лідерської компетентності суттєво підвищиться [6].

Для обчислення отриманих даних, а також перевірки гіпотези будемо використовувати непараметричний критерій, а саме критерій знаків G. За його допомогою визначимо напрямок зсуву досліджуваної ознаки у вибірці: чи наявні зміни між першим і другим вимірюваннями, чи зміна шкал відбувається у бік погіршення чи покращення [6].

Для перевірки наших розрахунків нами було використано спеціалізоване програмне забезпечення *IBM Statistical Package for the Social Sciences* статистичний пакет для соціальних наук [6].

На рисунку 2 можна побачити результат перевірки статистичної гіпотези за допомогою критеріїв G-знаків інтегрального коефіцієнта сформованості лідерської компетентності МОФФКіС, а саме: Negative Differences[a] (негативних) – 0; Positive Differences[b] (позитивних) – 17; Ties[c] (нульових) – 3; Exact Sig. (рівень значущості) – < 0,001.

Підтвердження достовірності експериментальних даних проведено за допомогою Т-критерію Вілкоксона для пов'язаних вибірок із використанням програмного забезпечення SPSS. Цей критерій уможливлює виявляти не тільки напрямок змін (критерій G-знаків), а й визначити інтенсивність зсувів. Він потужніший за G-знаки та використовується за шкалою порядків і шкалою інтервалів [6].

Статистична гіпотеза упровадження відповідних педагогічних умов спрямованих на формування лідерської компетентності МОФФКіС в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ була перевірена шляхом застосування Т-критерію Вілкоксона (рис. 3), а результати саме такі: Negative ranks (після < до) – 0; Positive ranks (після > о) – 17; нульових рангів (після = до) – 3.

Таким чином, на підставі отриманих результатів ми можемо зробити висновок про прийняття наукової гіпотези, що передбачає наявність позитивної динаміки сформованості лідерської компетентності МОФФКіС в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отримані експериментальні результати

Frequencies

		N
Після_Інтегральний - До_Інтегральний	Negative Differences[a]	0
	Positive Differences[b]	17
	Ties[c]	3
	Total	20

a. Після_Інтегральний < До_Інтегральний
b. Після_Інтегральний > До_Інтегральний
c. Після_Інтегральний = До_Інтегральний

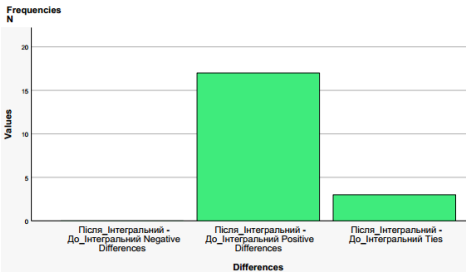

Test Statistics[a]

	Після_Інтегральний - До_Інтегральний
Exact Sig. (2-tailed)	<,001[b]

a. Sign Test
b. Binomial distribution used.

Рис. 2. Результат перевірки статистичної гіпотези за допомогою критеріїв G-знаків інтегрального коефіцієнта сформованості компонента лідерської компетентності МОФФКіС

Ranks

		N	Mean Rank	Sum of Ranks
Після_Інтегральний - До_Інтегральний	Negative Ranks	0[a]	,00	,00
	Positive Ranks	17[b]	9,00	153,00
	Ties	3[c]		
	Total	20		

a. Після_Інтегральний < До_Інтегральний
b. Після_Інтегральний > До_Інтегральний
c. Після_Інтегральний = До_Інтегральний

Test Statistics[a]

	Після_Інтегральний - До_Інтегральний
Z	-4,025[b]
Asymp. Sig. (2-tailed)	<,001

a. Wilcoxon Signed Ranks Test
b. Based on negative ranks.

Рис. 3. Результат перевірки статистичної гіпотези шляхом застосування Т-критерію Вілкоксона

підтверджують необхідність акцентування уваги керівників ВВНЗ на вдосконаленні стандарту вищої освіти за спеціальністю 017 – «Фізична культура і спорт» і подальшого впровадження лідерської компетентності МОФФКіС у зміст їх військово-професійної підготовки, оскільки важливість їх майбутньої військово-професійної діяльності насамперед полягає в наявності в ній лідерської складової, особливо в ЗС України, коли Україна веде бойові дії з російським агресором.

Нами експериментально підтверджено та статистично обґрунтовано, що визначені педагогічні умови суттєво вплинули на результати сформованості лідерської компетентності МОФФКіС, а отриманий результат не випадковий, оскільки є статистично значущим, що підтверджується відповідними статистичними обчисленнями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Білошицький В. В. Критерії і показники діагностування лідерської компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки. Військова освіта: зб. наук. пр. Національного університету оборони України. 2022. № 47. С. 19–29.
2. Білошицький В. В., Лиман Р. М., Веремієнко М. М. Результати констатувального етапу педагогічного експерименту щодо сформованості лідерської компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту. Інноваційна педагогіка : наук. журн., Причорноморський науково-дослідний інст. економіки та інновацій. Вип. 70. Т. 1. 2024. С. 87–91.
3. Бойко О. В. Теоретичні та методичні основи формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів Збройних сил України у процесі професійної підготовки. Дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Нац. акад. пед. наук України. Київ, 2021. 827 с.
4. Гончаренко Семен. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
5. Казакевич О. І. Формування лідерської компетентності майбутніх маркетологів у процесі міждисциплінарної підготовки: дис. … д-ра філософії: 015 Професійна освіта. Дніпро, 2022. 302 с.
6. Кирпенко Є. В. Статистичний аналіз та інтерпретація результатів педагогічного експерименту формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту у процесі їх професійно-педагогічної підготовки. Педагогічна Академія: наукові записки. 2024. № 11. URL: https://doi.org/10.5281/zenodo.14171733
7. Мараховська Н. В. Педагогічні умови формування лідерських якостей майбутніх вчителів у процесі навчання дисциплін гуманітарного циклу: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Харків, 2009. 20 с.
8. Москальов І. О., Лисенко Д. П. Застосування методів математичної статистики у психолого-педагогічних дослідженнях: навч. посіб. Київ : НУОУ, 2023. 184 с.

9. Наказ Міністерства оборони України “Про затвердження Положення про особливості організації освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, закладах фахової передвищої військової освіти” № 120 від 15.02.2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0453- 24#Text

10. Нестуля С. І. Дидактичні основи формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів з менеджменту: монографія. Полтава: ПУЕТ, 2019. 798 с.

11. Торічний О. В. Формування лідерських компетентностей у майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі навчання загальновійськових й військово-спеціальних дисциплін : зб. наук. пр. Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : педагогічні науки. Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2018. № 2 (13). С. 468–480.

12. Тюріна В. О. Лідерська компетентність і визначення рівня її сформованості у курсантів як майбутніх офіцерів поліції. Інноваційна педагогіка: науковий журнал. 2020. Вип. 20(3).С. 90–92.

13. Ягупов В. В., Білошицький В. В. Сутність, структура і зміст лідерської компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту. Наукові записки. Серія: педагогіка: зб. наук. пр. Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. 2023. №1. С. 210–219.

© Білошицький В. В.
Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

Стаття надійшла до редакції 15.10.2025
Стаття прийнята 02.11.2025
Стаття опублікована 01.12.2025